

Zitting 1982–1983

15 971 (R 1133)

Goedkeuring van het op 15 mei 1972 te Straatsburg tot stand gekomen Europees Verdrag betreffende de overdracht van strafvervolgning (met bijlagen), het op 11 mei 1974 te Brussel tot stand gekomen Verdrag tussen het Koninkrijk België, het Groothertogdom Luxemburg en het Koninkrijk der Nederlanden inzake het overnemen van strafvervolgningen (met bijlage), het op 27 januari 1977 te Straatsburg tot stand gekomen Europees Verdrag tot bestrijding van terrorisme en de op 4 december 1979 te Dublin tot stand gekomen Overeenkomst betreffende de toepassing van het Europees Verdrag tot bestrijding van terrorisme tussen de Lid-Staten van de Europese Gemeenschappen

15 972

Wijziging van het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering met het oog op de overdracht van strafvervolgningen door en aan Nederland alsmede uitvoering van de desbetreffende Europese en Benelux-verdragen, wijziging van de Uitleveringswet en uitvoering van het Europees Verdrag tot bestrijding van terrorisme

Nr. 13

EINDVERSLAG

Vastgesteld, 7 juni 1983

De vaste Commissie voor Justitie¹, belast met het voorbereidend onderzoek van dit ontwerp van wet brengt het navolgende verslag uit.

ALGEMEEN

De leden van de fractie van de P.v.d.A. waren de Regering erkentelijk voor de zeer uitvoerige beantwoording in de memorie van antwoord op de beide wetsontwerpen. Deze beantwoording geeft deze leden aanleiding tot nog een aantal vragen. Maar allereerst wilden zij nog een tweetal praealabele kwesties aan de orde stellen.

In de eerste plaats wilden zij nog eens terugkomen op het tegelijkertijd in behandeling nemen van vier verdragen die met verschillende groepen landen zijn gesloten. Twee verdragen in het kader van de Raad van Europa, één verdrag tussen de lid-staten van de Europese Gemeenschappen en één tussen Beneluxstaten. Daarnaast een wetsontwerp tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en de Uitleveringswet, dat een uitvoeringswet is voor de vier verdragen gezamenlijk. De

¹ Samenstelling:

Leden: Haas-Berger (PvdA), Stoffelen (PvdA), G. C. van Dam (CDA), Kosto (PvdA), voorzitter, Salomons (PvdA), Patijn (PvdA), K. G. de Vries (PvdA), Evenhuis-van Essen (CDA), Wessel-Tuinstra (D'66), Faber (CDA), Tripels (VVD), ondervoorzitter, Buikema (CDA), Van der Burg (CDA), Schutte (GPV), Krajenbrink (CDA), Lankhorst (PPR), Van Es (PSP), Dales (PvdA), Janmaat (Centrumpartij), Korthals (VVD), Wiebenga (VVD), De Grave (VVD), Lucassen-Stautterer (VVD).

Plv. leden:

Van den Bergh (PvdA), vacature(PvdA), Hermes (CDA), Stemerink (PvdA), Van Kemenade (PvdA), Wallage (PvdA), Gualthérie van Weezel (CDA), Kraaijeveld-Wouters (CDA), Van Agt (CDA), Dees (VVD), Cornelissen (CDA), Van den Toorn (CDA), Leerling (RPF), Dijkman (CDA), Brouwer (CPN), Van Ooijen (PvdA), Van Dis (SGP), Hermans (VVD), Jacobse (VVD), Rempt-Halmmans de Jongh (VVD), Lauxtermann (VVD).

Regering beroept zich op praktische gronden en zij meent dat gezamenlijke behandeling van verwante verdragen niet ongebruikelijk is. Nog afgezien van het antwoord op de vraag hoe sterk de verwantschap tussen de vier verdragen is, is nog een extra probleem dat de verdragspartners bij elk verdrag verschillend zijn. Deze leden hadden toch grote bezwaren tegen deze gang van zaken. Overdracht van strafvervolging en bestrijding van terrorisme worden aan elkaar gekoppeld en de uitvoeringswet is niet duidelijk toegesneden op de uitvoering van een verdrag, maar op een hutspot van verdragen met een gemêleerd aantal partners. Daarom nog de volgende vragen.

Wil de Regering niet nog eens uitdrukkelijk overwegen althans de overdracht van strafvervolgingsverdragen (artikelen 1 en 2) afzonderlijk af te handelen van de terrorismeverdragen (artikelen 3 t/m 6)? Ook zou wetsontwerp 15972 dan gesplitst dienen te worden toegesnoden op het onderscheid tussen overdracht van strafvervolging en terrorismebestrijding, zodat in totaal vier wetsontwerpen ontstaan in plaats van de huidige twee.

Een tweede vraag betreft het volgende. De afhandeling van de nu ingediende wetsontwerpen zal plaatsvinden onder vigeur van de op 17 februari 1983 van kracht wordende nieuwe Grondwet. Kan de Regering, zo vroegen deze leden, voor elk van de vier verdragen nog eens aangeven of naar haar oordeel deze verdragen bepalingen bevatten, die afwijken van de Grondwet of die tot zodanig afwijken noodzakelijk zijn? In dat geval zouden de Kamers de goedkeuring alleen kunnen verlenen met ten minste twee derden van het aantal uitgebrachte stemmen (nieuw artikel 5.1.1, derde lid). Met name de uiteenzetting van de Regering in de memorie van antwoord over de huidige artikelen 169 en 170 van de Grondwet wettigt deze vraag.

In dit verband wilden de leden van de P.v.d.A.-fractie nog een punt aan de orde stellen dat verband houdt met de verdere afhandeling van de onderhavige wetsontwerpen. Deze leden meenden dat er een nauwe samenhang is tussen de overdracht van strafvervolging en de overdracht van de uitvoering van strafrechtelijke beslissingen. De Regering kondigt aan dat de strafrechtelijke executieverdragen en de bijbehorende uitvoeringswetgeving in de tweede helft van 1983 gereed kunnen zijn voor indiening bij de Staten-Generaal.

Deze leden waren en zijn van mening dat een oordeel over wetgeving met betrekking tot de overdracht van strafvervolging alleen in samenhang met de wetgeving met betrekking tot de executie van strafvonnissen kan worden gezien. Om die reden verzochten zij de Regering nog eens te willen overwegen de verdere afhandeling van de onderhavige wetsontwerpen op te schorten tot de behandeling van de executieverdragen aan de orde is. Deze leden hielden zich het recht voor om in een later stadium via een nader eindverslag terug te komen op de nu in behandeling zijnde wetsontwerpen als de in te dienen wetgeving met betrekking tot de tenuitvoerlegging van vonnissen hiertoe aanleiding zou geven.

In de memorie van antwoord zegt de Regering dat in de optiek van de ter discussie staande verdragen het belang van de verdachte bij het al dan niet overdragen van strafvervolging niet op zich zelf dient te worden gezien doch als functie van de door de verdragen beoogde bevordering van de rechtsbedeling. De consequentie daarvan is volgens de Regering dat de verdachte aannemelijk zal dienen te maken dat zijn belang zich tegen deze overdracht verzet en dat de rechter in kort geding hier slechts marginaal dient te toetsen. De leden van de P.v.d.A.-fractie maakten bezwaar zowel tegen de door de Regering gekozen optiek als tegen de gekozen rechterlijke procedure. Wie de ontstaansgeschiedenis van het Raad van Europaverdrag van 1972 betreffende de overdracht van strafvervolging bestudeert, kan niet anders dan tot de conclusie komen dat de lotsverbetering van verdachte de voornaamste beweegreden achter de verdragen is geweest. Deze leden vroegen in dit verband de mening van de Regering op de uitvoerige argumentatie van de Nederlandse Orde van Advocaten in diens commentaar op de memorie van antwoord dd. 24 januari 1983 (blz. 6-14).

Naar het oordeel van deze leden stoelt de memorie van antwoord op het punt van de overdracht van strafvervolging te zeer op de gedachte dat de Regering wegens hier te lande door vreemdelingen begane misdrijven de betreffende verdachten liever kwijt dan rijk is, waarbij bezuinigingsoverwegingen zeker een rol lijken te spelen. Nog afgezien van het feit dat dit laatste met name bij de overdracht van executie van strafvonnissen meer in het bijzonder aan de orde zou kunnen komen lijkt deze gedachte toch te zeer in strijd met de grondslagen van ons strafrecht en strafprocesrecht om zonder meer gevolgd te worden. Deze leden hadden in dit verband met verbazing kennis genomen van de richtlijn van de procureurs-generaal van 8 december 1982 inzake de overdracht van strafvervolging tegen vreemdelingen (Staatscourant 1983, nr. 1). Deze leden wilden van de Regering vernemen of zij de afkondiging van deze richtlijn, nog vóór dat de Staten-Generaal de onderhavige wetsontwerpen heeft behandeld, juist acht.

Ten slotte vroegen deze leden in het algemeen nog of de Regering een duidelijke omschrijving van het begrip overdracht van strafvervolging kan geven en daarbij met name een afbakening kan aangeven met de kleine rechtshulp in strafzaken en de uitlevering. Deze leden verwezen bij deze vraag naar het commentaar van de Nederlandse Orde van Advocaten.

Voor wat betreft de procedure voor bezwaar van verdachten tegen het besluit van de overheid tot overdracht van strafvervolging meenden de leden van de P.v.d.A.-fractie dat het standpunt van de Regering in de memorie van antwoord toch nog vragen oproept. Allereerst wezen deze leden er nog eens op dat overdracht van strafvervolging plaatsvindt op grond van een besluit van de Minister van Justitie op voorstel van de officier van justitie (552t en u, Sv.). De Regering meent nu de rechten van verdachte veilig te stellen door het voorstel van overdracht – zonder dat de verdachte overigens gehoord moet worden – aan hem mede te delen alvorens de Minister van Justitie beslist (552u, tweede lid, Sv.). Waarom, zo vroegen deze leden, wijst de Regering toch de toetsing door de strafrechter in de raadkamer af? De argumentatie op blz. 18 van de memorie van antwoord is nauwelijks overtuigend. Deze heeft bijna uitsluitend betrekking op de werklust van de rechterlijke macht en daarom wordt de overbelaste kort-gedingrechter opgezadeld met een hem niet vertrouwd materie! Deze leden deden op de Regering een dringend beroep nog eens te overwegen om in plaats van de kort-gedingprocedure de behandeling van bezwaren van verdachte voor te leggen aan de strafrechter in raadkamer. Meer in het algemeen wilden deze leden de Regering nog eens vragen in te gaan op het pleidooi van de Nederlandse Orde van Advocaten om aan de verdachte een beslissende stem te geven in de keuze van het forum. Met name de volkenrechtelijke bezwaren, het beginsel van de bepaaldheid van de rechter, de positie van de verdachte die zich niet in Nederland bevindt, het recht op een behoorlijke verdediging en de problemen rond de verdragloze overdracht zouden daarbij aan de orde dienen te komen.

In het algemeen behielden de leden van de P.v.d.A.-fractie zich hun standpunt voor ten aanzien van de formulering van het recht van bezwaar van verdachte tegen overdracht van strafvervolging. Daarbij zullen deze leden de formulering van dit recht van bezwaar bij de overdracht van strafexecutie mede in de uiteindelijke afweging betrekken.

De leden afkomstig uit de C.D.A.-fractie hadden met waardering kennis genomen van de inhoud van de memorie van antwoord. De Regering was naar hun mening uitvoerig en diepgaand ingegaan op de van hun zijde gestelde principiële vragen en gemaakte opmerkingen van technische aard. Deze leden hadden met belangstelling de nadere algemene toelichting gelezen op het belang, de strekking en de functie van de ter goedkeuring voorgelegde verdragen, zowel voor de nationale als voor de internationale rechtsorde. De uitvoerige argumentatie, waarom de betrokken verdragen geen onaanvaardbare inbreuk maken op het Nederlandse strafrechtelijke klimaat noch op de nationale traditie inzake het toelaten van politieke vluchtelingen had de hier aan het woord zijnde leden overtuigd. Zo wordt

op geen enkele wijze de hantering van het opportuniteitsbeginsel door de Nederlandse met vervolging belaste autoriteiten aangetast. Duidelijk blijkt dit o.a. uit artikel 7 van het Europese Terrorismeverdrag (ETV), dat zegt, dat de vervolgende autoriteiten hun beslissing op dezelfde wijze nemen als in geval van een strafbaar feit van ernstige aard krachtens de wetgeving van hun staat. Ook de berechting door de Nederlandse rechter geschiedt naar de Nederlandse maatstaven.

Wat het asielrecht betreft is deze leden duidelijk geworden, dat personen die in Nederland als vluchteling zijn toegelaten, zolang zij in het bezit van de vluchtelingenstatus zijn, niet door middel van uitlevering mogen worden teruggezonden naar het land dat zij ontvluchten. Artikel 5 van het ETV bevestigt dit in de vorm van een bevoegdheid, terwijl artikel 3, lid 2, van het Europese Uitleveringsverdrag een categorisch verbod tot uitlevering in zulke gevallen bevat. Artikel 10 van de Nederlandse uitleveringswet laat geen ruimte om van een eventuele bevoegdheid tot het weigeren van een verzochte uitlevering naar vrije beoordeling gebruik te maken. Bijzonder uitvoerig is de Regering ingegaan op de vragen van de hier aan het woord zijnde leden over het te maken voorbehoud op het ETV en over de toereikendheid daarvan in verband met het rekening houden in bepaalde gevallen met te aanvaarden politieke bedoelingen van plegers van aan de orde zijnde delicten. De gegeven argumentatie had deze leden overtuigd van de juistheid van de door de Regering gekozen positie. Ook de principiële en praktische bezwaren, aangevoerd tegen het toekennen van een bezwaarsrecht aan een verdachte in geval van een overdracht van een strafvervolging door de Nederlandse justitie konden deze leden onderschrijven. Zij waren erkentelijk, dat de Regering niettemin in hun opmerkingen aanleiding had gevonden het ontwerp van de Uitvoeringswet op dit punt van een aanvulling te voorzien door te bepalen, dat op een voorstel van de officier van justitie aan de Minister van Justitie tot overdracht van de strafvervolging tegen een verdachte, die zich nog in Nederland bevindt en die niet verklaard heeft met de overdracht in te stemmen, door de Minister niet in positieve zin wordt beslist, dan nadat hij de verdachte van de voorgestelde overdracht schriftelijk in kennis heeft gesteld. De verdachte wordt vervolgens een termijn van veertien dagen gegund om desgewenst door middel van een kort geding het voornemen van de Minister aan te vechten. Hangende de uitspraak van de president in kort geding zal dan, zoals te doen gebruikelijk, geen beslissing worden genomen.

De leden van de V.V.D.-fractie hadden met belangstelling kennis genomen van de memorie van antwoord. Ten einde hun definitieve oordeel te vormen omtrent de onderhavige wetsontwerpen hadden zij er behoefte aan een aantal nadere vragen te stellen. Allereerst waren zij niet bijster gelukkig met de procedurele gang van zaken, die de Regering gevolgd heeft bij deze verdragen. *De koppeling van de Terrorisme-verdragen aan de algemene verdragen* inzake de overdracht van strafvervolging bleven zij minder gewenst achten. De Terrorisme-verdragen verhouden zich tot de overdrachtsverdragen als leges speciales ten opzichte van leges generales. Een aparte behandeling van de leges speciales waarbij de daaraan verbonden bijzondere aspecten niet zouden worden vermengd met de algemene aspecten van de overdrachtsverdragen zou de behandeling van beide Verdragen-koppels ten goede zijn gekomen, zo meenden zij. Intussen stelden zij vast, dat de koppeling niet dan met nieuwe procedurele problemen ongedaan zou kunnen worden gemaakt. Zij accepteerden dit als een gegeven, maar vroegen de Regering toe te zeggen om in gelijksoortige gevallen in de toekomst niet meer tot een koppeling over te gaan.

Daarenboven betreuden de leden van de V.V.D.-fractie, dat het nu juist niet mogelijk was gebleken de parlementaire behandeling van de Verdragen inzake de tenuitvoerlegging van strafvonnissen, gelijk te laten lopen met de overdrachtsverdragen. Juist hier bestond een grote samenhang. Deze

leden hebben vernomen (Staatscourant 31 januari 1983) dat de Ministerraad op 28 januari jongstleden heeft ingestemd met de wetsvoorstellen nopens de executieverdragen. Het kwam deze leden enigszins vreemd voor dat een dergelijk besluit zo werd geafficheerd. Maar nu zulks gebeurd is, verzochten zij de Regering de gehele ontwerp tekst als bijlage bij de nota naar aanleiding van het eindverslag te voegen, zodat van de beoogde tekst in ieder geval kan worden kennis genomen voor de openbare behandeling van de overdrachtsverdragen.

Vervolgens deelden de leden van de V.V.D.-fractie mede, dat zij kennis hadden genomen van de inmiddels van kracht zijnde *Richtlijn van de procureurs-generaal* bij de gerechtshoven, inzake de Overdracht van Strafvervolgung tegen Vreemdelingen (Staatscourant 31 januari 1983). Wat heeft de Minister ertoe bewogen deze richtlijn nu reeds van kracht te doen zijn? Wordt hiermee de Staten-Generaal niet voor een fait accompli gezet?

In het algemeen wilden de leden aan het woord de Regering vragen nader toe te lichten hoe de overdrachtsverdragen en hun uitwerking zich verhouden tot het streven naar ontlasting van de zwaarbelaste Nederlandse rechtspleging. In hoeverre staat dit streven haaks op de humanitaire doelstelling, die mede aan de Verdragen ten grondslag ligt, te weten het belang van de verdachte? In het verlengde hiervan wilden deze leden graag vernemen, in hoeverre het te voeren beleid ter zake van de Overdracht van Strafvervolgung is of zal worden afgestemd op het gevoerde dan wel te voeren minderhedenbeleid. Zij dachten daarbij vooral aan de situatie van delinquerende vreemdelingen, die in ons land hun vaste woonplaats hebben. Wat vindt de Regering van de stelling, dat het uit een oogpunt van minderhedenbeleid voor de hand zou liggen, tot de overdracht van strafvervolgung van een hier gevestigde vreemdeling aan een andere staat alleen over te gaan wanneer daartoe aanleiding zou zijn geweest ten aanzien van in Nederland woonachtige Nederlanders? Zijn er voldoende argumenten om de vervolgung van strafbare feiten die in Nederland zijn begaan door alhier gevestigde vreemdelingen over te dragen aan een andere staat? Deze leden wezen erop, dat dit domiciliebeginsel in de Nederlandse wetgeving niet nieuw zou zijn, gelet op de Wet betreffende de positie van Molukkers van 1976. Is de Regering bereid hieromtrent te komen met een Nota van Wijziging op het voorliggende wetsvoorstel?

Vervolgens wilden de leden van de V.V.D.-fractie nader ingaan op het ius de non evocando, het beginsel dat de wet de bevoegde rechter dient aan te wijzen, neergelegd in artikel 17 van de Grondwet. Het was deze leden opgevallen, dat de Regering in de memorie van antwoord op vragen ter zake juist dit artikel niet genoemd had. Juist dit artikel beduidt, dat in een rechtsstaat voorkomen dient te worden dat een der procespartijen, of in strafzaken de vervolgende instantie, naar eigen believen kan bepalen voor welk forum een zaak zal worden behandeld. In strafzaken is dit beginsel er dan ook ter bescherming van de verdachte. Het bedoelt onder meer *manipulatie met het forum* in het nadeel van de verdachte te voorkomen. Deze leden wezen erop, dat dit beginsel ook is neergelegd in artikel 6, lid 1, van het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens. Daarentegen stelden zij vast, dat het aanpassingswetsontwerp de officier van justitie geen enkele beperking oplegt bij de keuze of hij de zaak aan de Nederlandse rechter zal voorleggen of zal overdragen aan een andere staat. Hier is sprake van een pure beleidsbeslissing. Het beginsel dat de wet de bevoegde rechter aanwijst, dient echter ook op het internationale vlak te worden doorgetrokken. Zij hechtten er dan ook zeer aan dat in de Nederlandse wet zelf een inhoudelijke regeling wordt gegeven van de gevallen waarin een verdachte niet in Nederland maar in het buitenland terecht zal staan voor een hier te lande begaan feit. Een dergelijke regeling is zeer wel op te stellen, zo meenden zij. Zij verwezen in dit verband bij wijze van voorbeeld naar de Oostenrijkse wet van 1979 inzake de internationale rechtshulp in strafzaken. Deze leden vroegen de Regering op het bovenstaande in te gaan.

Met belangstelling hadden de leden van de V.V.D.-fractie kennis genomen van de beschouwingen van de Regering betreffende een eventueel aan de verdachte toe te kennen recht van bezwaar. Met de Regering meenden deze leden, dat het onjuist zou zijn de verdachte een vetorecht ten aanzien van mogelijke overdracht van strafvervolging te geven. Zomin als de ene partij – in dit geval de vervolgende instantie – zonder wettelijke grondslag vrij mag kunnen bepalen welke rechter bevoegd zal zijn, zo min zal de andere partij dat mogen. Dat neemt niet weg, dat het deze leden redelijk voorkwam, dat er – onder na te noemen condities – een mogelijkheid wordt geschapen tot toetsing van het beleid van het openbaar ministerie in dezen. Een hoofddoelstelling van de overdrachtsverdragen is immers een humanitaire, te weten het dienen van het belang van de verdachte. Dikwijls zal deze van oordeel zijn, dat zijn belang gediend is met berechting in zijn land van herkomst. Doch er zijn gevallen denkbaar, dat zijn oordeel anders kan uitvallen. Zij kunnen met de redenering van de Regering tot zover meegaan. Omtrent de bij het beroep te stellen condities stelden zij het volgende. Allereerst deelden zij de mening van de Regering, dat aan het toetsen van concrete voornemens van het openbaar ministerie vooral behoefte kan bestaan wanneer aanvankelijk een vervolging in Nederland is ingezet, met de bedoeling de zaak ook hier ter zitting te brengen, doch in verband met een inmiddels ontvangen verzoek om uitlevering van de verdachte wordt besloten van verdere vervolging in Nederland af te zien, en die vervolging in samenhang met de inwilliging van het uitleveringsverzoek over te dragen naar de verzoekende staat. Met betrekking tot verdachten die zich reeds in een ander land bevinden rijzen zulke grote problemen ter zake van de opsporing, de kosten, de verstrijkende tijd, het effect van de waarschuwing, dat het overdrachtsinstituut onwerkbaar zou worden. Een tweede probleem, dat zich voor kan doen, bij het verlenen van een beroepsrecht is, dat de verdachte eerst opteert voor berechting c.q. bestraffing in Nederland, maar zich vervolgens daaraan onttrekt. Deze leden waren van mening, dat dit kon worden opgelost door bij inwilliging in beroep van de bezwaren van de verdachte te bepalen, dat deze inwilliging geschiedt indien en voor zover hij zich niet aan zijn berechting en bestraffing in Nederland onttrekt. Dan zou alsnog de vervolging kunnen worden overgedragen. Ten derde achtten zij het redelijk, dat een recht van beroep niet ongeclausuleerd ten aanzien van alle strafbare feiten zou worden voorgesteld. Zij konden zich verenigen met de suggestie in het Commentaar van de Nederlandse Orde van Advocaten (24 januari 1983) om het beroep betrekking te doen hebben op strafbare feiten waarvoor naar Nederlands recht voorlopige hechtenis is toegelaten. Bij lichtere feiten, zoals overtredingen, is het belang van de verdachte bij berechting in Nederland in het algemeen gering, terwijl juist hier de overdracht van strafvervolging voor Nederland veel praktisch voordeel geeft.

Onder bovenstaande condities, te weten, dat: 1. beroep slechts toekomt aan verdachten die zich in Nederland bevinden; 2. beroep slechts openstaat met betrekking tot strafbare feiten waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten; 3. bij onttrekking aan de berechting c.q. bestraffing in Nederland een voor de verdachte gunstige uitspraak in beroep gedaan vervalt, opteerden de leden van de V.V.D.-fractie voor het instellen van een beroepsmogelijkheid tegen de overdracht van strafvervolging.

Vervolgens deelden de leden aan het woord mede, dat zij onder bovenstaande condities geen vrees hadden voor overbelastig van de rechterlijke macht door het instellen van een beroepsrecht. Zoals de Regering zelf stelt, zal in het merendeel van de gevallen eerst tot overdracht van strafvervolging worden besloten op een moment dat de verdachte zich niet meer in Nederland bevindt. Bovendien zal slechts een gering aantal zaken strafbare feiten betreffen waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten. Dit wetende, opteerden deze leden voor het openstellen van een beroepsmogelijkheid bij de strafrechter. Zij prefereerden een dergelijke mogelijkheid verre boven de mogelijkheid van het instellen van een kort geding. Het gaat hier immers om strafzaken, waarvoor de strafrechter beter geëquipeerd is.

Bovendien is het ook de strafrechter die betrokken is bij uitleveringsprocedures. En vervolgens zal hij – althans in het voorontwerp van de commissie-Duk – oordelen over de overdracht van executie van strafvonnissen aan een andere staat. De strafrechter heeft, dan wel verkrijgt, op het terrein van de internationale hulp in strafzaken derhalve een belangrijke rol. Al met al pleitten de leden van de V.V.D.-fractie voor het bij de wet openstellen van een toetsing door de strafrechter, in stede van de door de Regering beoogde marginale controle door de niet bij uitstek op dit terrein deskundige president in kort geding.

Betreffende het Verdrag tot Bestrijding van Terrorisme deelden de leden van de V.V.D.-fractie mede, dat zij zich in grote lijnen konden vinden in hetgeen de Regering had gesteld in de memorie van antwoord. Ook in hun ogen zijn bepaalde daden van terrorisme zo afschuwelijk, dat het volstrekt onjuist zou zijn, indien de daders niet zouden kunnen worden vervolgd. Zij konden zich dan ook nog steeds vinden in de hoofdgedachte van het verdrag, inhoudende dat voor een aantal met name genoemde hoogst ernstige delicten de «politieke exceptie» niet zou kunnen worden gemaakt. Op grond van de heersende leer zou immers, indien de daders deze politieke exceptie met succes zouden invoeren, geen uitlevering kunnen volgen, terwijl – zonder het verdrag – vervolging in Nederland evenzeer was uitgesloten.

Zij hadden er wel behoefte aan, nog enige kanttekeningen te maken bij het fenomeen van de «politieke exceptie». Sommige commentatoren deden het voorkomen alsof het opheffen van de politieke exceptie voor de in het verdrag genoemde zware geweldsmisdrijven het einde van de democratische rechtsstaat zou inluiden. Dit nu vonden deze leden zwaar overtrokken. Oorspronkelijk waren juist de politieke delicten, de misdrijven tegen de veiligheid van de staat of het staatshoofd de enige waarvoor uitlevering werd toegestaan. Voor het eerst – voorzover deze leden hadden kunnen nagaan – werd de uitlevering wegens politieke delicten uitgesloten in de Belgische Uitleveringswet van 1833. Het feit, dat België zich toen juist langs revolutionaire weg van Nederland had afgescheiden, was aan de opneming van dat voorschrift niet vreemd. Maar vrijwel immer is er de neiging geweest, de politieke exceptie aan beperkingen te onderwerpen. In concreto wezen de leden van de V.V.D.-fractie op de attentataatsclausule, in Nederland opgenomen in artikel 11, lid 2, van de Uitleveringswet, waarin wordt gesteld, dat aanslagen tegen staatshoofden c.q. leden van een regerend Huis, niet als delicten van politieke aard worden beschouwd. Zij wezen ook op het Genocide-Verdrag (1960), waarin genocide niet wordt beschouwd als politiek misdrijf. Maar daarenboven is het in het algemeen niet onlogisch wanneer ideologisch gelijkgezinde staten de uitlevering wegens politieke delicten toelaten. Deze leden wezen in dit verband op de Scandinavische landen, maar ook op de landen van het Oostblok, alwaar uitlevering wegens politieke delicten was toegestaan. Dat bij het Terrorisme-verdrag derhalve een breuk met fundamenteel-democratische beginselen aan de orde was, konden deze leden moeilijk begrijpen. De deelneming aan het verdrag is immers uitdrukkelijk beperkt tot lid-staten van de Raad van Europa, waar men in het algemeen wel degelijk kan spreken van ideologisch gelijkgezinde staten. In dit geval staten met een pluralistische democratie. Wel wilden de leden van deze fractie de Regering vragen nog eens duidelijk aan te geven wat historisch gesproken de ratio was om politieke delicten van uitlevering te willen uitzonderen. Is het op grond van de bevindingen niet onterecht om de politieke exceptie bij de beschreven ernstige geweldsmisdrijven opzij te zetten?

Konden de leden van de V.V.D.-fractie in het algemeen met de grondgedachte van het Terrorisme-verdrag instemmen, aarzeling hadden zij ter zake van het door de Regering gestelde *voorbehoud* bij dat verdrag. Zo vonden zij, dat de door de Regering voorgestelde tekst onduidelijk en in de praktijk niet werkbaar is. Door het verbod op uitlevering wegens politieke delicten te laten vervallen ingeval uitgeleverd moet worden aan een staat waar «algemene interne onlusten» heersen wordt de vraag opgeroepen wanneer nu wel, en wanneer niet van dergelijke onlusten sprake is.

Wanneer is er sprake van «onlusten»; wanneer zijn deze intern of extern of beide; wanneer zijn zij algemeen? Kan de Nederlandse rechter zulks reëel beoordelen? Wanneer de Regering ter verduidelijking stelt, dat van algemene interne onlusten sprake is, wanneer een lid-staat (van de Raad van Europa) de melding ex artikel 15, lid 3, van het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens heeft gedaan – inhoudende de opschorting van de mensenrechten – dan menen deze leden, dat de Regering hier toch wel erg theoretisch bezig is. Het kost niet veel fantasie zich voor te stellen dat zo'n melding niet de eerste zorg is voor een rechtsstaat op het hellende vlak. In dit verband koesterden deze leden zorg over de ontwikkelingen in de potentiële Verdragspartner Turkije. Zij vroegen de Regering nogmaals kritisch de ontwikkelingen aldaar te bekijken in het licht van de formulering van het te stellen voorbehoud en de conclusies daarvan mede te delen.

Op grond van het bovenstaande neigden de leden van de V.V.D.-fractie ertoe te prefereren het door artikel 13 van het verdrag toegelaten voorbehoud in volle omvang te maken, waardoor de rechter van geval tot geval kan beslissen of er zal worden uitgeleverd, dan wel zelf tot vervolging zal worden overgegaan. Daarnaast wezen deze leden op het Portugese voorbehoud, dat nog eens duidelijk stelt, dat niet zal worden uitgeleverd indien in de verzoekende staat de doodstraf is gesteld op het gepleegde misdrijf. Gelet op de bepaling in de nieuwe Grondwet, waarin de doodstraf wordt afgeschaft, kwam het hun gewenst voor, een dergelijke formulering in het te stellen voorbehoud op te nemen.

De leden van de V.V.D.-fractie wilden hun bijdrage besluiten met het stellen van enige feitelijke vragen. Kan de Regering een overzicht geven van alle reeds bestaande mondiale verdragen op het gebied van terrorisme (memorie van antwoord blz. 34)? Functioneert het Terrorismeverdrag sinds zijn inwerkingtreding op 4 augustus 1978 bevredigend? Welke landen hebben inmiddels het verdrag geratificeerd? Van welke landen is reeds bekend, dat zij niet tot ratificatie zullen overgaan, en om welke redenen hebben deze landen zulks besloten, zo vroegen de leden van de V.V.D.-fractie ten slotte.

De leden van de fractie van D'66 hadden met belangstelling kennis genomen van de uitvoerige memorie van antwoord. Zij dankten de Regering voor de beantwoording van hun vragen.

Alvorens nader in te gaan op de afzonderlijke wetsontwerpen, verzochten zij de Regering alles in het werk te stellen dat deze wetsontwerpen door het parlement in samenhang worden gezien met het wetsontwerp ter goedkeuring van het verdrag ten aanzien van strafexecutie. Zij achtten een optimale bespreking en besluitvorming van beide wetsontwerpen vrijwel uitgesloten, indien het wetsontwerp met betrekking tot de executie later werd ingediend dan de plenaire behandeling van onderhavig voorstel. Wanneer valt indiening van het laatste wetsontwerp te verwachten?

Het antwoord van de Regering betreffende de gedachte om de rechter te laten toetsen of een strafvervolging toelaatbaar is (naar analogie van de uitleveringsprocedure) scheen deze leden niet geheel bevredigend toe. De memorie van antwoord zegt dat dit hooguit zou passen in een systeem waarbij de verdachte *ter fine* van vervolging aan een andere staat zou worden uitgeleverd, hetgeen niet het geval is. Immers dat zou neerkomen op verkapte uitlevering (blz. 14 en 36, memorie van antwoord). De overdracht van strafvervolging kan pas plaatsvinden als de betrokken persoon zich op het grondgebied van de aangezochte staat bevindt. Dit betekent dat de persoon óf uit eigen beweging daar naartoe moet zijn vertrokken óf op grond van een uitleveringsprocedure (mèt de rechterlijke toetsing) of na uitzetting op grond van de Vreemdelingenwet. Hoewel uitzetting ingevolge de jurisprudentie waarbij ook het rapport van de werkgroep Lagerwaard zich aansluit (coördinatie strafrechtelijk en administratief-rechtelijk vreemdelingenbeleid) niet als middel gebruikt mag worden om een overdracht van strafvervolging mogelijk te maken, zal dit in de praktijk toch

het geval zijn, indien het vreemdelingen betreft die hier te lande geen vaste woon- of verblijfplaats hebben. Immers in die gevallen valt uitzetting te verwachten en behoort overdracht van strafzaken «regel te zijn» (zie richtlijnen voor het openbaar ministerie in Staatscourant dd. 3 januari 1983). Ten aanzien van de juridische onderbouwing behielden deze leden enkele twijfels.

In de hierbovengenoemde Staatscourant worden richtlijnen gegeven betreffende de overdracht van strafvervolgning. Waar het illegale vreemdelingen betreft die toch worden uitgezet of uitgeleverd naar hun land van herkomst, behoort dit regel te zijn. Ingeval een uitleveringsverzoek valt te verwachten, dient overdracht te worden overwogen *boven* een strafvervolgning hier te lande. Wat zijn nu de redenen waarom de Regering, terwijl de verdragen nog niet geratificeerd zijn, de aandacht van het openbaar ministerie hierop vestigt, zo wilden deze leden graag weten. Indien de Regering ook na ratificatie van het verdrag haar belofte gestand houdt om het overdrachtsbeleid te richten op die landen van de Raad van Europa die het individuele klachtrecht ingevolge de Europese Conventie voor de Rechten van de Mens hebben erkend, zou de fractie van D'66 erbij kunnen aansluiten (vgl. echter richtlijn in Staatscourant en onderaan blz. 13 en bovenaan blz. 14, memorie van antwoord). Een verdrag is eigenlijk alleen nodig – indien zij het goed begrepen hadden – omdat dan dwangmaatregelen tegen de betrokken persoon genomen kunnen worden. Die kon zonder verdrag niet tegen zijn wil worden overgedragen. Een andere constructie zou zijn om ten aanzien van onderdanen van een staat van de Raad van Europa die niet het individueel klachtrecht heeft erkend, een recht van bezwaar toe te kennen. (Het gaat hier natuurlijk om Turkije.) In de praktijk vinden ook nu al een groot aantal overdragingen plaats vooral naar de BRD (± 1000 per jaar). Zij vroegen de Regering op deze overweging in te gaan. Afhankelijk van het antwoord zouden zij hun definitieve standpunt bepalen.

Met het uitgangspunt van de Regering (memorie van antwoord, blz. 37) dat ingevolge het Europees Verdrag en het nieuwe artikel 68, lid 3 Sr. er geen vervolgingsbeletsel is voor de Nederlandse Justitie als de verdachte wel in het buitenland ter zake van dezelfde feiten is veroordeeld doch zich door ontvluchting of anderszins aan de tenuitvoerlegging heeft onttrokken, stemden deze leden in. Nu het ne bis in idem-beginsel in een aantal Europese verdragen is vastgelegd en het daarmee een erkende internationale betekenis heeft verkregen, verzochten zij de Regering zich ook sterk te maken voor toepassing van dit beginsel buiten de verdragen om. Het was hun bekend dat een vreemdeling nadat hij – veroordeeld zijnde – hier in Nederland een vrijheidsstraf heeft ondergaan en vervolgens op grond van de Vreemdelingenwet is uitgezet, voor hetzelfde delict in zijn land van herkomst opnieuw wordt bestraft!

Met betrekking tot deze gecompliceerde materie en gelet op bovenstaande overwegingen concludeerden de leden van de fractie van D'66 dat waar het gaat om vreemdelingen die geen vaste woon- of verblijfplaats hebben (en derhalve geen band met Nederland) en aangezien het streven van de Europese staten is – uitgaande van hun democratische gezindheid en gemeenschappelijke strafrechtbeginselen – te komen tot een nauwe *internationale strafrechtelijke samenwerking te kunnen instemmen met de verdragen*. Zij verbonden daaraan de voorwaarde dat ten aanzien van onderdanen van staten die het individueel klachtenrecht niet hebben erkend het recht van bezwaar wordt toegekend.

De leden van de fractie misten een uiteenzetting over de positie van Nederlanders en hier te lande legaal verblijvende vreemdelingen waarvan de tekst van het wetsontwerp overdracht wel mogelijk maakt, doch waarop de memorie van antwoord en de memorie van toelichting niet ingaan. Zij verwezen hierbij naar het recente commentaar van de adviescommissie strafrecht en vreemdelingenrecht van de Nederlandse Orde van Advocaten (blz. 45 en verder). Moeten gezien de uitgangspunten van het minderhedenbeleid Nederlanders en gedomocilieerde vreemdelingen in het internationale Strafrecht op een gegeven moment niet gelijkgesteld worden,

zowel wat betreft niet uitleveren als wat betreft overname en overdracht strafvervolging, zo vroegen de leden van de fractie van D'66 zich af. Voor wat betreft overname van strafvervolging door Nederland waren zij ervan overtuigd dat de strafrechtspleging in Nederland niet nadelig wordt beïnvloed door de verdragen.

De Regering geeft naar aanleiding van een vraag van D'66 een zeer heldere uiteenzetting van de ontwikkeling en ratio van het traditionele gebruik uitlevering voor politieke delicten niet toe te staan. Met die stellingname en in de omschrijving van het begrip politiek delict in het algemene gedeelte van de memorie van antwoord, konden de leden van deze fractie instemmen. Daarnaast is evenwel niet geheel de vraag van D'66 beantwoord naar de *noodzaak* van het Europees verdrag tot bestrijding van terrorisme (in relatie met de verdragen inzake overdracht van strafvervolging). Zij verzochten de Regering nogmaals uiteen te zetten waarom deze verdragen náást de bestaande Europese verdragen inzake strafrechtelijke samenwerking en gezien de ontwikkeling van het begrip politiek delict een «doeltreffend en onmisbaar instrument voor (de samenwerking bij) de bestrijding van terrorisme» zijn. In dat verband stelden zij de vraag welke andere landen de verdragen hebben geratificeerd of gaan ratificeren. Ook de effectiviteit van de toepassing hangt immers af van het aantal staten dat partij is bij het verdrag.

In verband met het belang van de non-discriminatieclausule gingen zij in op de verhouding asielrecht-uitleveringsrecht. Indien door een persoon wiens uitlevering verzocht is een beroep op asiel wordt gedaan, welke procedure heeft dan voorrang? In beide gevallen komt beoordeling of sprake kon zijn van vervolging wegens godsdienstige of politieke overtuigingen of nationaliteit toe aan de Minister van Justitie. Ingevolge de uitleveringswet staat daartegen geen beroep open ingevolge de Vreemdelingenwet, zo merkten de leden van de fractie van D'66 op.

De leden van de P.S.P.-fractie waren teleurgesteld over de inhoud van de memorie van antwoord bij de voorliggende wetsontwerpen. Zij meenden dat in het voorlopige verslag een aantal fundamentele vragen is opgeworpen, waarop in de memorie van antwoord te mager is ingegaan, ook al was daarvoor veel tekst nodig.

Zo heeft de Regering ten aanzien van het in het voorlopig verslag geopperde recht van bezwaar voor verdachten tegen een overdracht van strafvervolging voornamelijk praktische bezwaren aangevoerd. Welke zijn volgens de Regering de voordelen van een recht van bezwaar, zo wilden deze leden weten? In dat verband wilden deze leden nog een reactie vragen op het lijstje voordelen dat de Orde van Advocaten in haar commentaar op deze memorie van antwoord heeft gegeven (blz. 33, punt 58). Immers, een recht van bezwaar maakt ook vele procedureregels overbodig, zoals bij voorbeeld de kortgedingprocedure en doet het meest recht aan een doelstelling van de verdragen, namelijk verbetering van de positie van de verdachte.

Deze leden meenden dat de combinatie van het ontbreken van regels over met welk doel, wanneer wel en wanneer niet strafvervolgingen overgedragen zullen worden én het ontbreken van een recht van bezwaar van de verdachte tot gevolg heeft, dat aan die doelstelling van de verdragen niet beantwoord wordt. De Regering zou moeten kiezen voor dergelijke concrete regels (zoals die bestaan ten aanzien van competentievoorschriften op nationaal niveau) en als ze dat niet doet, dan moet het ontbreken daarvan naar het oordeel van deze leden worden gecompenseerd door een recht van bezwaar. Een vergelijking met het nationale recht zoals de Regering die maakt, gaat dan ook mank.

De leden van de P.S.P.-fractie zouden graag het commentaar vernemen van de bewindslieden op de twijfels die de Orde van Advocaten heeft geuit in haar commentaar op de voorliggende memorie van antwoord ten aanzien van de opmerking van de Regering dat het recht van bezwaar onverenigbaar is met de soevereiniteit van staten. Deze leden zouden met de Orde graag weten of ook inhoudelijk is aan te geven waarom dit zo zou zijn.

De leden van de P.S.P.-fractie hadden nog een aantal concrete vragen ten aanzien van deze memorie van antwoord: delen de bewindslieden de mening dat het strafrecht het al dan niet hebben van een vergunning tot verblijf niet als onderscheidend criterium kent? Andere vraag: is het waar dat op grond van dit verdrag Nederlanders zullen kunnen worden uitgeleverd? Zo ja, kunnen de bewindslieden nader ingaan op de omstandigheden waaronder dit mogelijk zal zijn aangezien het hier gaat om een nieuwe figuur? Deze leden constateerden dat de mogelijkheid openbleef dat de overdracht van strafvervolgning zou kunnen plaatsvinden na uitzetting. Uitzetting waartoe volgens de memorie van antwoord (blz. 32) ook zonder overdracht van strafvervolgning zou zijn besloten. Zij vroegen zich af of het toch niet beter zou zijn, bij een overdracht van strafvervolgning te allen tijde een uitleveringsprocedure te volgen, daar die met meer waarborgen voor de verdachte is omkleed dan een uitzettingsprocedure. Bovendien leek een strikte scheiding van het strafrecht en het vreemdelingenrecht hun gewenst. Wat is het oordeel van de bewindslieden over de suggestie van de Orde van Advocaten dat het wetsontwerp zou moeten voorzien in een regeling, krachtens welke aan buitenlandse beslissingen, die gelijk gesteld kunnen worden met een der beslissingen genoemd in artikel 255, lid 1, wetboek van strafvordering, het rechtsvervolg verbindt dat een vervolging in Nederland, behoudens nova, wordt geblokkeerd.

Kan de Regering ten slotte ingaan op een paar vragen van processuele aard? Hoe zou gewaarborgd worden dat de verdachte en de verdediging niet benadeeld zullen worden door verschillen met betrekking tot regels op het gebied van strafvordering? Kunnen zij bij voorbeeld alle relevante stukken krijgen, getuigen horen en bewijsmateriaal aanvoeren, zoals dat ook in het Nederlandse strafproces mogelijk is? Wie zal dat gaan bepalen en op grond waarvan?

De leden van de P.P.R.-fractie waardeerden het dat de Regering op een aantal door hen gemaakte opmerkingen uitgebreid was ingegaan. Zij constateerden evenwel een strikt juridische benaderingswijze waardoor de maatschappelijke analyse nogal eenzijdig uitvalt. Een voorbeeld daarvan was de suggestie die ten onrechte wordt gewekt als zouden deze leden gewelddadige acties goedkeuren (blz. 46). Zij hadden slechts geprobeerd een verband te leggen tussen de voorliggende verdragen en de toenemende criminalisering van bepaalde vormen van maatschappelijk verzet, zoals die zich in een aantal landen voordoet.

De P.P.R.-fractie maakte nog de volgende kanttekeningen.

De nogal weerbarstige en formele houding van de Regering om niet in te gaan op de kritiek zoals die wordt geformuleerd in door P.P.R. en P.v.d.A. aangehaalde artikelen stelden deze leden ernstig teleur. Zij vroegen de bewindslieden alsnog in te gaan op de hoofdpunten van kritiek zoals verwoord in de reactie van het Nederlands Juristen-Comité voor de Mensenrechten en het artikel van prof. B. Swart in *Recht en Kritiek* (1978).

De positie van Turkije als partij bij het verdrag vonden deze leden problematisch. Op blz. 11 van de memorie van antwoord schrijven de bewindslieden «zou immers een lid-staat niet langer voldoen aan de voorwaarden van het lidmaatschap van de Raad en verworpen tot een totalitaire staat, dan zal hij uit de Raad worden gestoten of zelf uit de Raad terugtreden, als gevolg waarvan het Europees Verdrag tot bestrijding van terrorisme ten aanzien van die staat ophoudt van kracht te zijn. Reëler zijn de mogelijkheden van zodanige algemene interne onlusten binnen een lid-staat, dat weliswaar de voorwaarden voor zijn lidmaatschap van de Raad van Europa niet of nog niet vervallen, maar dat niettemin de grondslagen van zijn maatschappelijk bestel, waarop ook zijn samenwerkingsverbanden met andere staten berusten, zijn aangetast. Met het oog op dergelijke omstandigheden is het voorbehoud in artikel 4 van de ontwerp-Goedkeuringswet». Hoe verhoudt de huidige discussie over het Turkse lidmaatschap van de Raad van Europa zich met bovengenoemd voorbehoud?

Het door de Regering voorgestelde voorbehoud krachtens artikel 13 heeft, volgens de P.P.R.-fractie, slechts een beperkte strekking. Deze leden bepleitten een voorbehoud zoals IJsland en Noorwegen dit hebben gemaakt.

De leden van de P.P.R.-fractie waren tenslotte ernstig vertrouwd over de richtlijnen van de procureurs-generaal betreffende de overdracht van strafvervolgning, welke vooruitloopt op de goedkeuring van voorliggende verdragen. Dat de overdracht van strafvervolgning ernstige problemen met zich meebrengt maakt het zeer uitgebreide commentaar van de adviescommissies strafrecht en vreemdelingenrecht van de Orde van Advocaten duidelijk.

ARTIKELEN

C. Europees Verdrag tot bestrijding van terrorisme

Artikel 6

In antwoord op een vraag van leden van de C.D.A.-fractie of artikel 6, 2de lid, betekent, dat uitlevering te allen tijde kan worden geweigerd wanneer de aangezochte staat zelf bevoegd is om een strafvervolgning in te stellen op grond van de nationale wet, antwoordt de Regering dat op zich zelf het bestaan van vervolgingsbevoegdheid op grond van de nationale wetgeving onvoldoende grond is om een verzoek om uitlevering ter zake van dezelfde feiten af te wijzen. Daartoe is nodig dat van die bevoegdheid op het moment dat op het uitleveringsverzoek wordt beslist ook daadwerkelijk gebruik gemaakt wordt, aldus de memorie van toelichting op blz. 59. Wat moet worden verstaan onder de woorden «daadwerkelijk gebruik wordt gemaakt», zo vroegen de leden van de C.D.A.-fractie.

D. Wijziging van het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en de Uitleveringswet in verband met de verdragen inzake terrorisme en overname van strafvervolgning

Artikel 552t Sv.

Naar de mening van de leden van de P.v.d.A.-fractie blijkt niet duidelijk uit artikel 552t Sv. op welk moment de officier van justitie nog wel en op welk moment hij niet meer een voorstel tot overdracht van strafvervolgning kan doen. In de memorie van toelichting wordt weliswaar op bladzijde 15 gesteld dat de officier van justitie het voorstel kan doen voordat de zaak ter terechtzitting wordt behandeld, maar daarbij wordt verwezen naar artikel 266 Sv. dat handelt over de intrekking van de dagvaarding.

Deze leden stelden de Regering voor het begin van de mogelijkheid van overdracht en het moment waarop zulks niet meer mogelijk is duidelijk in de wet zelf vast te leggen. Gaarne zagen zij daartoe nadere voorstellen van de Regering tegemoet.

Artikel 552u Sv.

De leden van de P.v.d.A.-fractie maakten bezwaar tegen de overdracht van strafvervolgning aan staten die geen partij zijn bij verdragen. Zij verwezen in dat verband naar het commentaar van de Nederlandse Orde van Advocaten (blz. 41–44). Gaarne ontvingen zij de reactie van de Regering op dit commentaar. Zij gaven de Regering in overweging alleen over te dragen aan staten die zich op dit punt bij verdragen met Nederland hebben verbonden.

Onder het voorbehoud, dat de bovenstaande vragen en opmerkingen tijdig en schriftelijk zullen zijn beantwoord, acht de vaste commissie de openbare beraadslaging over het wetsontwerp voldoende voorbereid.

De voorzitter van de commissie,
Kosto

De griffier van de commissie,
Kerkhofs